

La biblioteca ideal

No són pocs els llibres que solen impressionar els escriptors. Si ressenyar la biblioteca ideal de cada un d'ells ocuparia un espai de què no disposem, almenys sí que s'ha intentat que la tria siga el més significativa possible.

E. S.

Un escriptor sol ser un lector obsesi, un enamorat professional dels llibres, fins i tot dels llibres dels altres. La biblioteca ideal d'un escriptor, la dels seus somnis, a un pas d'esdevenir malson, podria acostar-se a aquella biblioteca llegendària, potser inexhaurible, del conte de Borges. Més modestos, i amb més escassa disponibilitat d'espai, hem optat per obligar un grapat d'escriptors catalans representatius a fer un notable esforç de concentració: fer una tria de només tres o quatre llibres entre els més estimats: els que els han impressionat més, els que rellegeixen més sovint, els que els van moure a escriure en la més o menys llunyana adolescència, els que s'endurien a una illa deserta si els calia filar molt prim la impedimenta. El resultat és probablement orientador i, sobretot, significatiu. A més, els títols, del *Quixot* a Pous i Pagés, o Runciman, o el mateix Plató —fins i tot n'hi ha un d'il·lustrat, llibre i autor, que vostès hauran d'identificar—, són, en tot cas, excel·lents plats de bibliòfag i conformen tots plegats una petita miniatura de la biblioteca ideal.

Baltasar Porcel

Resulta arbitrari escollir quatre llibres que m'hagin impressionat entre els centenars o milers que ho han fet. Però... Un d'ells, sens dubte, ha estat els tres enormes volums d'*A History of the Crusades*, de Steven Runciman. Hi ha gent que li agrada Proust. D'acord. Però prefereixo Runciman: a cada línia dona una dada, obre una finestra, posa un maó, i tot plegat es converteix en un magne i magnàtic palau del record, la bogeria i l'aventura. Tot viu i tot s'esfondra. Tant m'agradaria haver escrit el llibre com haver acompanyat Ricard Cor de Lleó en la seva croada.

Un altre, la poesia d'Emily Dickinson. La seva veu és singular, en veritat lírica, em desperta una imatge mental que em fascina i m'esgarrija: la d'una portalada neoclàssica que fos la del jardí, assolellat i solitari, de la mort. No conec cap altra poeta que hagi guaitat el més enllà amb tanta intensitat i tanta estilització de medis.

També vull citar *Desde la última vuelta del camino*, el munt de volums que constitueixen les memòries de Pío Baroja. És una mena de radiografia evidentment espectral de l'Espanya del seu temps, alhora que configura un retrat entranyable, esquerp, sorprenent del mateix Baroja. El qual és per a mi el primer novel·lista que ha donat aquesta península nostra en tots els temps, malgrat que hi hagi per separat novel·les que inclús poden ésser millors que les seves.

Per últim, recomano *L'Hostal de la Bolla*, de Miquel dels Sants Oliver. El costumisme mallorquí, irònic i sentimental, amb la seva aguda gràcia dialectal, m'agrada de manera extraordinària. I Oliver fou un solidíssim escriptor. La pintura de l'hostal, de la gent de l'època, confegeixen una epopeia sens dubte modesta, però inoblidable.

Només vull afegir que aquests llibres són dels que rellegeixo.

Enric Valor

¿Quines novel·les em van causar una profunda impressió?

Confesse que això va lligat a certes circumstàncies subjectives i a d'altres d'objectives. És natural: en la primera joventut la lectura formava part important del descobriment del món. Després, les novel·les que segueix llegint em produeixen més... diríem admiració, per la tècnica, per la novetat dels tractaments dels te-

mes. Així, doncs, parlaré de novel·les que vaig llegir quan encara sortosament el meu temperament era més impressionable.

Entre tantíssimes novel·les llegides a través dels meus anys faig esment de les cinc que segueixen:

Madame Bovary, de Gustave Flaubert. La vaig llegir als nou o deu anys. Me la

va donar a llegir el meu pare, contra l'opinió —crec— de la meua mare, dubtosa per allò de trobar-se l'obra inclosa a «L'Índex». L'he rellegida dues o tres vegades; darrerament en una edició en francès prologada per Henry Troyat, que resumeix: «Acabada de llegir, ens queda una sensació d'eternitat».

Crim i càstig, de Dostoievski. (Home, així... ¡no falla!, poden dir els lectors d'EL TEMPS. Però aquests monuments

són indefugibles). En tinc una magnífica traducció del dissortat Andreu Nin. Molt afectat jo a la novel·la psicològica, m'impressionà força l'extraordinari realisme psicològic d'aquesta obra immortal, de la qual va dir Nietzsche: «Fora de Dostoievski, ningú no m'ha ensenyat res en psicologia».

La camperola, d'Alberto Moravia.

5 ANYS

DE DEDICACIÓ A L'EDICIÓ DEL LLIBRE EN VALENCIÀ

ENSENYAMENT

Llibres que es poden adaptar, segons siga la situació de cada centre, tant al cicle superior d'EGB com a BUP i a FP.

LLINDAR

Obra pensada per a joves o adults castellanoparlants que vulguen aprendre el valencià en cursos regulars a l'escola, a l'institut o bé estudiar pel seu compte.

GREGAL LITERÀRIA

Un esforç més per tal d'ampliar els canals de comunicació entre el públic i el treball creador dels escriptors valencians.

GREGAL LLIBRES
consorci d'editors valencians s.a.

DICCIONARI GREGAL

Valencià-Castellà Castellà-Valencià

Una obra lexicogràfica que soluciona àmpliament els problemes d'EGB, i fins i tot, de nivells més avançats i que es convertirà en un auxiliar indispensable de qualsevol persona interessada a normalitzar la llengua a nivell personal.

RONDALLES VALENCIANES

Enric Valor

Una col·lecció profusament il·lustrada d'una obra que ha esdevingut un clàssic de la nostra literatura.

GREGAL JUVENIL

Col·lecció que ompli el buit que hi ha d'obres literàries de qualitat específicament adreçades al públic juvenil.

GREGAL POESIA

Col·lecció de textos d'elevada qualitat en la nostra llengua, tant d'autors nostres, com de tot arreu del món.

CONTES

Les col·leccions de contes infantils que ajuden a crear un món ple de suggerències que amplien la imaginació i el gaudi del xiquet i li faciliten l'entrada al món fascinant de l'expressió gràfica i literària.

Com a home des de petit arrelat al poble, a la muntanya i al camp, m'havia d'encantar. Impressiona profundament el tema: l'eixida de Roma de la *ciociara* amb la seua filleta fugint dels perills de la guerra. I impressiona més encara el tractament magistral que li dona Moravia i la cruesa del desenllaç amb la violenta degradació i corrupció de la puríssima noia.

La vida i la mort de Jordi Fraginals, de Pous i Pagès. Aquesta novel·la i aquest autor van impressionar don Miguel de Unamuno «per la seua manera de narrar els patiments i la tragèdia d'una vida». Jo vaig ser molt colpit per aquesta obra i sempre serà recordada per mi com una de les obres importants creades en llengua catalana.

Marc Granell

Aquests dies celebre en la intimitat de la meua memòria el vintè aniversari del despertar del meu interès pel món de la literatura, tant des del punt de vista de l'escriptura com del de la lectura. Vull dir, en aquest últim cas, la lectura com a passió, com a activitat indestruïble d'una forma de vida, conscient i inevitable.

Sempre, però, m'ha resultat difícil contestar/contestar-me a la pregunta que tan amablement em planteja ara la revista EL TEMPS. No he estat mai un lector massa ordenat i no m'ha interessat llegir per *saber* simplement coses, sinó més aviat per saber-me i comprendre. De cada llibre, dels tantíssims llibres que he llegit en aquests anys, m'he quedat, interioritzant-lo, assumint-lo, amb allò que se'n diu el món que expressaven més que amb la música amb què ho feien. I en aquesta interiorització, per tant, s'ha perdut moltes vegades l'anècdota que pot fer encendre la memòria destriadora.

El record, tanmateix, sí que em du sensacions d'un plaer profund i inigualable, provocades més que per un llibre sencer, encara que també, per poemes, frag-

ments, pàgines... Normalment, com sempre passa, textos que et confirmen, que et fan entendre, que t'ajuden a *pensar* els teus sentiments, els teus pensaments.

Però ací se'm demanen títols i no vull acabar sense donar-ne alguns, tot i saber que són només els beneficiaris d'una fal-

ta d'interès veritable per aquesta mena de jocs i de la impossibilitat d'una llista exhaustiva: *Assaigs*, de Montaigne, *Les il·lusions perdudes*, de Balzac, *Les ànimes mortes*, de Gógol, *La muntanya màgica*, de Mann, *Berlin Alexanderplatz*, de Döblin, *El quadern gris*, de Pla, *Sobre héroes y tumbas*, de Sábato, *Diccionari per a ociosos*, de Fuster... i tants, i tants poemes.

Marta Pessarrodona

De les poques coses de la filosofia que vaig aprendre a la universitat (sortosament després n'he apreses per via autodidacta) és que la persona, en triar, es limita (Husserl), d'on prové el meu pànic

per ser un personatge bradburianà amb un sol llibre après. Sens dubte, però, hi hauria Carner i no pas el de *Nabi*, per més que l'admiri: serien uns poemes («Serenada d'hivern», «Història i pregària d'amor»), per exemple, que a desgrat de les meves escasses dots *diseuses*, puc recitar en qualsevol moment) hi afegiria Shakespeare i no pas els sonets, sinó *Anthony and Cleopatra*, potser perquè ja començo a pensar amb els meus dies d'ensiam, quan estava molt verda en judici, amb la recança de deixar *The Merchant of Venice* per allò que si em punxen també vessa sang. De Proust, cas de triar, *Albertine disparue*, perquè també crec que en amor la psicologia va més enllà que la pròpia psicologia. (¡I ja he arribat a tres!) Naturalment, *Mrs. Dalloway* de Virginia Woolf i prego perquè la revista encara m'hi deixi incloure *Mirall trencat*, de Mercè Rodoreda. He complert amb allò que se'm demanava i la recança ateny ja uns graus inimaginables: ¿com deixar fora «Quan sigui, morta, amor...» de la «Cançó» de Christina Rossetti; «Un bes en el somni», de Caroline von Günderode, i

tantes i tantes línies inoblidables d'Emily Dickinson? I, pitjor, ¿què faig amb el meu estimat Ovidi (sencer) al qual em va abocar una difícil assignatura, el llatí, en un primer any universitari? ¿No podré recitar les *Tristes*? («Si hi ha algú, cosa probable, allà entre la multitud...») ¿Com oblidar la tos injustificada de la primera vegada de lectura de *La muntanya màgica*? Crec que se'm permetrà la poca ortodòxia de la meua resposta a una petició editorial, per altra banda, més que agradable.

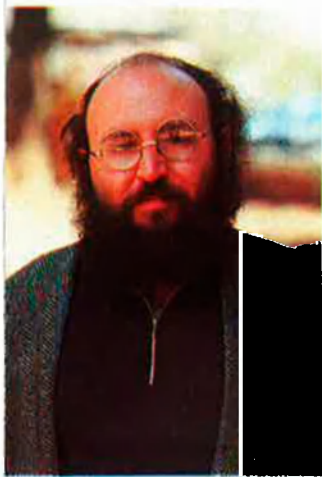
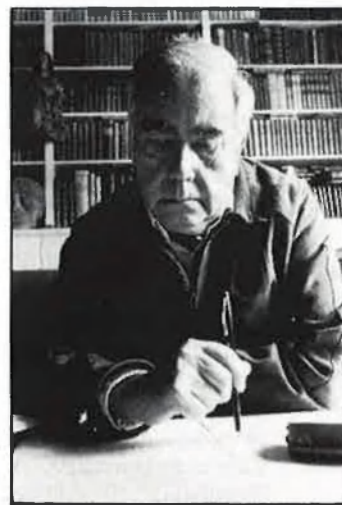
Joan Peruchó

És bastant difícil (gairebé impossible) contestar adequadament aquesta pregunta tal com l'he entès. Sintetitzant molt, però, el *Nou Testament* és el primer llibre que citaré, car m'identifico amb la idea cultural d'Occident i, com és sabut, aquest constitueix, segons Paul Valéry, un dels tres factors que la integren. El meu catolicisme no és exclusivament una exigència moral sinó estètica. Cito immediatament Properci que, en alguns casos, ens dona, amb les elegies a Cíntia, la dimensió de l'immens fracàs de l'amor; Llull, que va escriure que «on pus scura és la semblança pus altament entén l'enteniment que aquella semblança entén»;

Cervantes, que en la segona part del *Qui-xot*, la pèrdua de la follia representa la trista acceptació de l'ordre establert i la mort; Rilke, que ens revela la naturalesa terrible de l'àngel i Eliot perquè incorpora a la poesia la quotidianitat del viure; el surrealisme francès i, sobretot, el castellà de la generació del 1927, perquè han revolucionat l'expressió i el món; Azorín, que m'informa què és, en el fons, la sensibilitat, i Baroja perquè roman impassible i escèptic davant dels fets; Gibbon, Macauley i Strachey pels seus exercicis d'estil impecables; Eugeni d'Ors per haver afirmat que tot el que no és tradició és plagi; Alvaro Cunqueiro, per la màgia barroca del seu magnífic univers i a Rafael Sánchez Mazas perquè, amb *Rosa Krüger* ens ha donat la darrera gran novel·la, alegre i poètica, del món.

Feliu Formosa

Els quatre títols que donaré són com molt «obvis», però corresponen a textos que han estat objecte de successives i sig-

nificatives relectures. Per això els cito:

La muntanya màgica, de Thomas Mann. L'he llegida tres vegades, la darrera fa poc, i ja no en la versió castellana de Mario Verdaguer, sinó en alemany. He descobert que em continua fascinant i que té una absoluta actualitat, tant estètica

com ideològica. *Elegies de Bierville*, de Carles Riba. El llibre que em va fer néixer a la poesia i que, avui, ha adquirit una claredat de sentit i una contundència exemplars dins la nostra poesia.

Mare Coratge, de Bertolt Brecht. A la fi de la dècada dels cinquanta,

va representar per a mi un gran descobriment: l'eficàcia comunicativa i social del teatre.

Don Quixot, de Cervantes. Llibre que lleigeixo sovint, a l'atzar. Continuo considerant-lo un miracle d'intel·ligència i de vitalitat. És un llibre necessari sempre.

I evidentment, tot Shakespeare.

Terenci Moix

Terenci Moix, terriblement enfeinat aquests dies, només ha pogut passar-nos, telefònicament, els seus títols predilectes: «*El Quijote*, el *Quartet d'Alexandria*, de Lawrence Durrell, *El roig i el negre*, de Stendhal i els meus llibres, naturalment».

Joan Ferraté

Ara fa justament cinquanta anys que, cap a l'abril de 1938, em vaig posar a llegir Josep Carner. Va ser una sort meua que tot comencés amb aquest autor. Dels llibres que en vaig llegir aleshores podria citar, per exemple, *La primavera al poble*, on vaig aprendre a veure'm com una figura més dins del pessebre català, però és clar que no va ser fins als anys quaranta que vaig poder conèixer *Nabí*, obra que segueix sent la font de la més gran exhalació mai suscitada en el meu esperit per la pura imaginació verbal. Dels anys quaranta és també la meua lectura d'*Une saison en Enfer*, de Rimbaud, on vaig trobar la divisa que encara presideix la meua vida: «Je n'aurai jamais ma main». Als anys cinquanta pertanyen *L'Odissea*, d'Homer, poema que se m'assembla (i on, per tant, em retrobo sempre que torno a mi mateix) per la seva nostàlgia radical, la d'aquell Ulisses «que es deleix per veure no fos sinó el fum que

s'enfila/del seu terror», i *L'Eneida*, de Virgili, que estimo per damunt de tot pel seu art a la vegada delicat i monumental, fet de cap a cap de versos únicament memorables. D'aquells anys en què finalment vaig poder dir adéu a la universitat és també la lectura del *Fedre*, de Plató, que conté el paradigma d'una moral sexual que no em puc ocultar que al capdavall ha estat la meua. I de poc més tard és el primer atac a la *Recherche*, de Proust, tres mil pàgines d'opulent xafarderia on es projecta imaginativament la febre lúdica d'un únic jo que vibra al llarg de totes elles. Als anys seixanta se situa

el descobriment d'un gran mode literari que amb prou feines coneixia, el de la literatura feta en castellà entre els segles XII i XVII, i de tots els tresors que ara n'esmentaria potser el que més em val és *La Dorotea*, de Lope de Vega, on em commouen, més que res, els múltiples registres de la seva llengua, que són els que l'autor encerta a atribuir a uns nois i noies per mi adorables. Finalment, als anys setanta dec la lectura, encara no acabada, dels *Cahiers*, de Paul Valéry, un dels meus dobles més pròxims —i un pou de saviesa inesgotable. I prou, que ja he omplert les trenta ratlles que em toquen.

Quim Monzó

¿Tres dels llibres que més profundament m'han impressionat o complagut? Per exemple, *El procés*, de Franz Kafka. Perquè, més que moltes altres que s'emporten la medalla, aquest sí que marca un abans i un després en la narrativa d'aquest segle. I perquè vaig tenir la sort de llegir-lo als catorze anys, just que va aparèixer la primera edició de l'esplèndida traducció de Gabriel Ferrater, i després —encara que algú cregui que queda ridícul dir-ho— ja no vaig poder llegir res amb la innocència d'abans. Per exemple, *Tres tristos tigres*, de Guillermo Cabrera Infante. Perquè tota la vida he pensat que és la novel·la que m'agradaria poder escriure algun dia, i que sé que mai no seré capaç d'escriure. Per exemple, *L'estiu*, de Ser-

gei Jefimovic. Perquè demostra que es pot fer una novel·la apassionant sobre un tema suat (potser precisament perquè és suat), en un espai tancadíssim, i jugant fins al paroxisme amb les repeticions, que són, com els *ritornelli* d'un *concerto grosso*, la cosa menys monòtona del món.

Toni Cucarella

Hi ha llibres que t'osquen el cervell per raons derivades de la circumstància en què van ser llegits. Aquest és el meu cas pel que fa a *El lladre de bicicletes*. En el moment d'iniciar-ne la lectura estava fet una coca per culpa de la grip. El metge m'havia receptat unes pastilles que segons el prospecte produïen una «lleu somnolència»... ¡Vaig empomar una penja menta d'aquelles que van de vint-i-un botons! Després de quasi deu anys d'aquella lectura encara pene l'amarga sensació que algú, temps arrere, em va furar la bicicleta, i que vaig buscar-la com un desesperat pels carrers d'una ciutat estranya i hostil.

No fa massa que he rellegit *Mort de dama*. Però mireu per on en aquesta ocasió he disfrutat com un porc en un basol... Molt fel hi esmerçà en Villalonga. S'hi va gastar una prosa remullada amb essència de vitet que a gosades... Amb raó la pansida gent del puntet mallorquina va rebre la novel·la feta un bou. *Mort*

de dama és un bon llibre d'estil, excel·lent per aprendre a reballar ganivetes i de retop fer mèrits literaris.

De mèrits literaris, qui n'ha fet a manca és Enric Valor. La major part d'aquest mèrit jo li'l trobe en l'obra entesa com a *menor*: parle de les *Rondalles valencianes*... En una literatura com la nostra, mancada de tradició, feta a escopetada de lladre, en contra de tothom, i que no ha pogut bastir un model narratiu característic —com el que tenen altres cultures—, la literaturització que Valor fa de la nostra tradició oral trobe que s'acosta a una hipotètica manera de narrar a la valenciana.

Altrament, parlar de llibres que m'han impressionat o complagut és com assistir a una reunió d'antics companys de col·legi, on ja no reconeixes allò que creies conèixer: les metamorfosis compartides semblen menys doloroses.

Narcís Comadira

«Cuatro esquinitas tiene mi cama», re-sàvem de petits, així en castellà. I quatre llibres van ser els quatre àngels tutelars de la meua adolescència i primera joventut.

Als tretze o catorze anys *Robinson Crusoe* i *L'illa misteriosa*. Dos llibres en què l'enginy, l'esforç i la tenacitat feien possible un món petit i controlable on la vida tenia un sentit, la supervivència, sí, però també la fundació d'una mena de civilització independent.

A *L'illa misteriosa* la identificació era amb Harbert i era una identificació que em produïa una enorme dosi de felicitat. Després, de gran, n'he vist el perquè. Harbert era jove, orfe de pare i mare (per tant, lliure de lligams culpables i sentimentals) i vivia protegit per una colla d'homes que simbolitzaven les virtuts humanes (Pencroff, la força viril; Cirus Smith, la intel·ligència; Gedeó Spillett, la capacitat de transmissió històrica) i per una mena de superestructura, absent i present alhora, el capità Nemo, que en certa mena era la protecció del més enllà. A més, la saviesa de Verne havia ofert a Harbert un ésser inferior, Nab, un negre, a qui podia protegir i que li permetia educar-se en la magnanimitat. A més hi havia aventura, aire lliure i una illa (la vida) per explorar de cap a cap. Harbert em va acompanyar secretament molt de temps. Fins que vaig créixer prou per adonar-me que el Palau de Granit s'havia convertit en la sordida habitació de Gregori Samsa.

Les mutacions del cos i de l'esperit d'un noi de setze anys són tan extraordinàries que bé poden semblar-li una metamorfosi kafkiana. I als setze anys, casualment, em va caure a les mans el famós llibre de Kafka. Tota la felicitat que em produïa la identificació amb Harbert es va tornar terror. El terror de ser com Samsa. I, a

més, a aquest terror s'hi afegia la culpa de la identificació amb el benestar dels membres de la família Samsa quan llençen les restes del seu fill i germà a les escombraries i tornen a respirar a ple pulmó l'aire pletòric de la primavera.

Per escapar al doble bany de terror i de culpa, *Els germans Karamàzov* em donaven dues sortides. M'identificava alter-

nativament amb Ivan, l'intel·lectual agnòstic que du el suïcidi a la butxaca com una pistola carregada, i amb Alioixa, el místic generós, amb la santedat a sobre el cap com una espasa de Damocles. Sempre la mort com a sortida. Mai, però, no m'identificava amb Dmitri, vital, carnal, jugador, borratxo i, en el fons, el més humà de tots tres. El que escull la vida, encara que la vida l'esclafi.

¡Poc que m'imaginava pas ben gens que, amb els anys, seria Dmitri, justament, l'objecte d'una creixent i persistent admiració nostàlgica!

Pere Calders

Sempre que em demanen tres noms per a expressar preferències em sento incòmode. Tant si es tracta de persones, de llibres o d'obres d'art, perquè tres em sembla una xifra baixa quan, en aquest món, s'ha estimat molt.

Entenc, però, que en el cas present es tracta d'esmentar tres llibres que m'han impactat, i em fa l'efecte que això simplifica les coses: els impactes forts de lectura, els que perduren en el record, solen produir-se quan s'és jove. Amb el pas del temps, aquestes lectures no s'associen pas amb una necessària valoració de qualitat, sinó més aviat amb una mena de tendresa.

Si se m'admetia, en citaria molts més de tres, i que els tres als quals em cenyiré encara em semblen bons, em veig amb

cor de fer aquesta diminuta llista:

1. *Pinya de rosa*, de Joaquim Ruyra. (Aquest llibre el teníem de lectura a l'escola on vaig anar.)

2. *El tresor del vell cavaller*, d'Erckmann-Chatrian.

3. *L'illa del tresor*, de Robert Louis Stevenson.

Una volta acceptat que he fet una mirada enrere, m'atreveixo a dir que aquests títols encara poden figurar dignament en qualsevol antologia. I que *Pinya de rosa* és un dels llibres catalans més importants que s'han escrit mai.

Josep Maria Sala-Valldaura

—*Platero y yo*, de Juan Ramón Jiménez. Quan tenia nou anys, en el Raval de Jesús —a la vora de Tortosa—, el mestre ens en llegia algun capítol abans de plegar: tot i que no entenia massa bé aquell castellà, m'emocionava, potser perquè identificava Platero amb la somera amb la qual jugava els vespres, en acabar de l'escola. Encara recordo que, aleshores, vaig decidir que de gran escriuria.

—*La pesta*, d'Albert Camus, traduït per Joan Fuster. Em va ensenyar que hi havia d'altres maneres de veure el món i de ser-hi, a banda de la que m'havien mostrat els maristes.

—*El Quartet d'Alexandria*, de Lawrence Durrell. Per a mi, aquesta novel·la és la millor resposta contra el retret que Josep Pla fa a la literatura: «Els llibres ens diuen que el món, els homes, les dones, són fets d'una manera. La vida ens diu que el món, les homes, les dones, són fets d'una manera distinta».

—*Llibre d'Amic i Amat*, de Ramon Llull. Hi trobo, i a més en el primer català literari, tota la capacitat de suggerir i d'emocionar, de fer pensar i d'envolar que sovint demano a l'escriptura. □

